

YTTRANDEN

REGIONKOMMITTÉN

89:E PLENARSESSIONEN DEN 31 MARS OCH 1 APRIL 2011

Yttrande från Regionkommittén om ”Rapport om EU-medborgarskapet 2010”

(2011/C 166/02)

REGIONKOMMITTÉNS STÅNDPUNKT

- Kommittén är medveten om att unionsmedborgarskapet inte bara gör det möjligt för olika nationaliteter att leva tillsammans i EU, oberoende av hur de erhållit sitt nationella medborgarskap, och delta i gemenskapens integrationsprocess, utan också gynnar byggandet av den europeiska demokratin.
- Regionkommittén har förklarat sig vara positiv till varje initiativ som ökar medborgarnas deltagande i EU:s demokratiska process, bland annat genom åtgärder som stärker direkt- och deltagardemokratin och som bidrar till att fylla det demokratiska underskottet i EU.
- Kommittén vill understryka behovet av att göra medborgarna mer medvetna om deras ställning som EU-medborgare, de rättigheter som följer med detta medborgarskap och dessa rättigheters betydelse i deras vardag.
- ReK anser att de allmänna bestämmelserna om unionsmedborgarskapet bör ses i ljuset av principen om att beslut bör fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt.
- Kommittén är medveten om att de regionala och lokala myndigheterna är bäst placerade för att främja en bättre förståelse för EU-medborgarskapet, öka dess synlighet och tydliggöra dess konkreta fördelar för den enskilde.
- Inom dessa områden har de lokala och regionala myndigheterna sedan en tid tillbaka genomfört framgångsrika initiativ, som främjar medborgarskapet.
- ReK understryker behovet av åtgärder som kan garantera att utbildning i medborgarskap tillhandahålls, att hinder samt inkonsekvent och bristfällig information undanröjs och att rättigheter och skyldigheter medvetet och fritt ska kunna utövas.
- Vi upprepar att alla styresnivåer bär ansvar för att bygga en ”rättighetskultur”.

Föredragande	Roberto PELLA (IT-PPE), kommunfullmäktigeledamot i Valdeno
Referensdokument	Rapport om EU-medborgarskapet 2010: Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter KOM(2010) 603 slutlig

I. POLITISKA REKOMMENDATIONER

REGIONKOMMITTENS STÅNDPUNKT

Bakgrund: EU-medborgarskapet efter antagandet av Lissabonfördraget

1. Regionkommittén ser positivt på "Rapport om arbetet för ett väl fungerande EU-medborgarskap 2007–2010" ⁽¹⁾ som beskriver utvecklingen av medborgarskapet under denna period och som åtföljer "Rapport om EU-medborgarskapet 2010: Att undanröja hindren för EU-medborgarnas möjligheter att utöva sina rättigheter".

2. Kommittén ställer sig bakom rapportens syfte, nämligen att redogöra för de största hindren som medborgarna alltjämt dagligen ställs inför vid utövandet av de rättigheter som hänger samman med unionsmedborgarskapet i olika livssituationer. Vi stöder också målet att hindren ska identifieras för att därefter kunna undanröjas så att EU-medborgarna kan åtnjuta sina rättigheter fullt ut, samt kommissionens strävan att förstärka EU-medborgarskapet på ett konkret och effektivt sätt.

3. Kommittén ser positivt på det meddelande som åtföljer rapporten om EU-medborgarskapet, "På väg mot en inre marknadsakt: Att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi" ⁽²⁾ som handlar om undanröjandet av de hinder som EU-medborgarna fortfarande möter när de utövar sina rättigheter enligt bestämmelserna om den inre marknaden, framför allt när de agerar som ekonomiska aktörer (företagare, konsumenter eller arbetstagare) på den inre marknaden.

4. ReK erinrar om att unionsmedborgarskapet infördes genom Maastrichtfördraget och omfattar alla medborgare i EU:s medlemsstater. Genom antagandet av Amsterdamfördraget kom detta medborgarskap att ses som ett komplement till det nationella medborgarskapet. Denna utveckling utgör en grundläggande och mycket symbolisk etapp i skapandet av en europeisk identitet och en europeisk demokrati.

5. De lagändringar som infördes genom Lissabonfördraget har lett till en förstärkning av unionsmedborgarskapet, som inte bara kompletterar det nationella medborgarskapet utan även utgör ett tillägg till det. Det ersätter dock inte det nationella medborgarskapet.

6. Kommittén är medveten om att unionsmedborgarskapet inte bara gör det möjligt för olika nationaliteter att leva tillsammans i EU, oberoende av hur de erhållit sitt nationella medborgarskap, och delta i gemenskapens integrationsprocess, utan också gynnar byggandet av den europeiska demokratin. I

fördraget om Europeiska unionen ingår unionsmedborgarskapet bland de demokratiska principerna tillsammans med principen om jämlikhet mellan EU-medborgare.

7. Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ska unionsmedborgarna ha de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i fördragen. Till detta ska också läggas de grundläggande rättigheterna i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som EU anslöt sig till genom antagandet av Lissabonfördraget, samt de rättigheter och friheter som fastställts i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna av den 7 december 2000, ändrad i Strasbourg den 12 december 2007, som genom Lissabonfördraget har fått samma rättsliga status som fördragen.

8. ReK betonar att de rättigheter som framhålls i rapporten om EU-medborgarskapet å ena sidan är rättigheter som enbart tillkommer EU-medborgare och å andra sidan är grundläggande rättigheter som även tillkommer tredjelandsmedborgare.

9. Kommittén är medveten om att medborgarskapet i dag reglerar den enskildes grundläggande rättsliga ställning som politiskt delaktig i den europeiska integrationsprocessen, vilket gör det möjligt för alla att åtnjuta samma behandling oberoende av nationalitet.

10. Kunskaper om och främjande av unionsmedborgarskapet utgör en grundläggande och strategisk faktor, framför allt i de länder som blivit unionsmedlemmar under de senaste åren och i de länder som vill bli EU-medlemmar.

11. ReK erinrar om att EU-fördraget ställer krav på medlemsstaterna och de länder som vill ansluta sig till unionen att de ska respektera och främja de värden som EU grundar sig på, nämligen respekt för den mänskliga värdigheten, frihet, demokrati, jämlikhet, rättstaten och respekt för mänskliga rättigheter, bl.a. minoriteters rättigheter. Dessa värden är gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som präglas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och jämställdhet mellan kvinnor och män.

12. Regionkommittén vill understryka att Europarådets ministerkommitté redan i sin rekommendation till medlemsstaterna av den 16 oktober 2002 konstaterade att "utbildning i demokratiskt medborgarskap skall anses omfatta all formell, icke-formell och informell utbildning, inklusive i familjen, med hjälp av vilken individen under hela sitt liv kan agera som en aktiv och ansvarsfull medborgare som respekterar andras rättigheter".

⁽¹⁾ KOM(2010) 602 slutlig.

⁽²⁾ KOM(2010) 608 slutlig.

13. Regionkommittén påminner om att kommissionen i sitt meddelande om "En gemensam agenda för integration" från september 2005 i samband med sitt förslag till ram för integration av tredjelandsmedborgare inom Europeiska unionen uppmanade medlemsstaterna att fokusera på "medborgarkunskap i introduktionskurser och andra åtgärder för nyanlända tredjelandsmedborgare. Syftet med detta är att se till att invandrarna får kunskap om och förståelse för gemensamma europeiska och nationella värden och värderingar."

14. Ända sedan debatten om EU:s framtid inleddes har Regionkommittén varit positiv till alla initiativ som ökar medborgarnas deltagande i EU:s demokratiska process, som ger dem möjlighet att delta i den direkta demokratin och deltagardemokratin och som på ett påtagligt sätt bidrar till att fylla det demokratiska underskottet i EU. Kommittén välkomnar framför allt de framsteg som gjorts i detta avseende genom Lissabonfördraget.

15. I yttrandet "Nya styrelseformer: Europa – en ram för medborgarinitiativ" uppmanade Regionkommittén EU att fördjupa demokratin och öppenheten inom sina politiska och beslutsfattande strukturer för att skapa gynnsammare villkor för medborgarnas deltagande och initiativ på EU-nivå. Dessutom efterlyste kommittén instrument som gör det möjligt att föra en interaktiv politisk dialog och omsätta principen om deltagardemokrati i praktiken.

16. Inom ramen för de politiska prioriteringar som ReK har fastställt för perioden 2010–2012 har kommittén betonat att befästandet av ReK:s institutionella roll innebär ett erkännande av att genomförandet av de bestämmelser i Lissabonfördraget som rör regionerna eller som har en territoriell dimension, t.ex. medborgarinitiativet, bör prioriteras. Vi välkomnar antagandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 211/2011 av den 16 februari 2011 om medborgarinitiativet i vilken flera av de krav som framförts av Regionkommittén har beaktats.

17. ReK vill understryka att man för EU-medborgarnas skull måste komma till rätta med hindren för den fria rörligheten och garantera att medborgarna fullt ut kan åtnjuta sina rättigheter i enlighet med fördragen, oberoende av var de har valt att bosätta sig eller varifrån de har förvärvat varor och tjänster.

18. I rapporten understryks att det i medlemsstaterna fortfarande finns en klyfta mellan tillämpliga bestämmelser och den verklighet som medborgarna möter i sitt dagliga liv, särskilt i gränsöverskridande sammanhang.

19. I rapporten pekar man på att de största problemen uppstår i samband med de enskilda medlemsstaternas genomförande av EU-lagstiftningen och vid anpassningen av de nationella rättsordningarna till den nya lagstiftningen.

20. Kommittén vill understryka behovet av att göra medborgarna mer medvetna om deras ställning som EU-medborgare, de rättigheter som följer med detta medborgarskap och dessa rättigheters betydelse i medborgarnas vardag.

21. Vi anser att särskild uppmärksamhet bör ägnas invandrare som genom att erhålla medborgarskap i en medlemsstat även blir EU-medborgare.

De lokala och regionala myndigheternas roll

22. ReK anser att de allmänna bestämmelserna om unionsmedborgarskapet, som återfinns i fördraget om Europeiska unionen under avsnittet "Bestämmelser om demokratiska principer", bör ses i ljuset av principen om att beslut bör fattas så öppet och så nära medborgarna som möjligt, enligt modellen för närdemokrati. För att detta ska kunna genomföras så effektivt som möjligt bör de lokala och regionala myndigheterna involveras fullt ut i egenskap av de myndigheter som "ligger närmast medborgarna".

23. Vi noterar att det i kommissionens rapport inte ägnas tillräcklig uppmärksamhet åt de lokala och regionala myndigheternas bidrag till unionsmedborgarskapets effektivitet och kvalitet.

24. Kommittén är medveten om att de regionala och lokala myndigheterna genom sin närhet till medborgarna är bäst placerade för att främja en bättre förståelse för EU-medborgarskapet, öka dess synlighet och tydliggöra dess konkreta fördelar för den enskilde, bl.a. genom att visa på hur unionens politik rent konkret påverkar människors vardag.

25. ReK inser att de regionala och lokala myndigheterna kommer att ha en central roll i den process för ökat deltagande som ska inledas för att skapa ett arbetssätt som verkligen går nedifrån och upp och ger medborgarna möjlighet att i hög grad bidra till att utforma en EU-politik som innebär att deras rättigheter omsätts i praktiken.

26. ReK anser nämligen att de lokala och regionala myndigheterna har lättare att för EU-institutionernas räkning nå framför allt de grupper som annars ofta inte deltar i så stor utsträckning, t.ex. ungdomar och invandrargrupper.

27. De lokala och regionala myndigheterna har ett ansvar för hanteringen av de problem som hänger samman med EU-medborgarnas rörlighet och bosättning, även när det gäller mottagandet.

28. Kommittén anser att rapporten visserligen tar upp hindren mot utövandet av de rättigheter som är kopplade till unionsmedborgarskapet, men att den inte uppmärksammar de förutsättningar som krävs för att varje form av medborgarskap ska kunna fungera väl och för att man ska kunna övervinna geografiska, kulturella, språkliga, informations- och teknikrelaterade hinder som hindrar ett medvetet och fritt utövande av de egna rättigheterna och skyldigheterna.

29. Rapporten om medborgarskap 2010 uppmärksammar inte i tillräckligt stor utsträckning de medborgerliga instrumenten som utgör nya kanaler för främjande av demokrati och medborgarskap.

30. Kommittén understryker också att rapporten inte i tillräckligt stor utsträckning uppmärksammar behovet av att för enkla förvaltningen för ett effektivt genomförande av EU-medborgarnas rättigheter på lokal och regional nivå.

31. I den nya mångkulturella miljön fungerar inte medborgarskapet längre enbart som ett försvar av identiteten och tillhörigheten, utan ger även möjlighet till integration och social delaktighet.

32. Inom dessa områden har de lokala och regionala myndigheterna sedan en tid tillbaka genomfört framgångsrika initiativ som främjar medborgarskapet genom ett demokratiskt system baserat på delaktighet och åsiktsutbyte.

33. Kommittén påpekar att statistiken visar att merparten av EU-medborgarna inte känner till de rättigheter som EU-medborgarskapet medför och följaktligen inte heller vad dessa rättigheter innebär, framför allt när det gäller rätten till fri rörlighet och bosättning. Eftersom de lokala och regionala myndigheterna befinner sig närmast medborgarna utgör dessa myndigheter de naturliga kanalerna (instrumenten) för att främja informations-spridningen till medborgarna i detta avseende.

34. De lokala politiska institutionerna är per definition ett uttryck för en "europeisk" väljarkår och därmed det europeiska styrets primära organ, vilket medför att de utgör viktiga kanaler för att informera EU-medborgarna om deras rättigheter när det gäller rösträtt och valbarhet.

35. Regionkommittén vill peka på det bidrag som nätverk av städer och vänortprojekt mellan kommuner kan lämna när det gäller att främja unionsmedborgarskapet och öka medvetenheten om det som instrument för deltagande i samhällslivet och för integrationen, framför allt i de nya medlemsstaterna.

36. ReK delar kommissionens strävan att stärka EU-medborgarnas rätt att få hjälp i tredjeländer av alla medlemsstaters diplomatiska och konsulära myndigheter, genom att lägga fram förslag till lagstiftning 2011 och ge bättre information till medborgarna. Kommittén understryker den roll som de lokala och regionala myndigheterna kan spela för att sprida information om denna rättighet och uppmanar kommissionen att rådfråga ReK när man utarbetar förslag på detta område.

De lokala och regionala myndigheternas främsta mål

Förutsättningarna för ett välfungerande medborgarskap

37. ReK understryker behovet av åtgärder som kan garantera att utbildning i medborgarskap tillhandahålls, att kulturella, språkliga och tekniska hinder undanröjs, att rättigheter och skyldigheter medvetet och fritt ska kunna utövas, samt att problemet med inkonsekvent och bristfällig information undanröjs.

Aktivt medborgarskap

38. ReK anser att det europeiska medborgarskapet kan stärkas genom att medborgarna deltar mer aktivt i det lokala samhällslivet, i synnerhet unga som är mer rörliga i Europa.

39. Vi rekommenderar att Europeiska kommissionen även lyfter fram aspekter kring EU-medborgarskapet inom ramen för instrumentet för stöd inför anslutningen (Ipa) så att framtida EU-medborgare är informerade och känner till sina rättigheter och skyldigheter.

40. Kommittén understryker vikten av frivilligarbete för att främja deltagande och aktivt medborgarskap samt behovet av att stödja sådana åtgärder.

Socialt medborgarskap

41. Kommittén anser att man bör förstärka initiativen på EU-nivå för att främja ett socialt medborgarskap, eftersom tillgången till sociala rättigheter kopplas till kriterier och krav som skapar diskriminering och strider mot de principer om jämlikhet och lika behandling som fastställts i gemenskapsrätten vad gäller medborgarna i andra EU-länder som har utövat rätten till fri rörlighet, samt medborgare från tredje land, som skyddas av unionens rättigheter.

42. ReK uppmanar kommissionen att involvera de lokala och regionala myndigheterna, som är de myndigheter som befinner sig närmast medborgarna, i de insatser som kommissionen har för avsikt att genomföra för att underlätta tillgången till gränsöverskridande sjukvård och för att lansera pilotinsatser som syftar till att ge EU-medborgarna säker tillgång till vissa hälso- och sjukvårdsuppgifter via internet.

43. Dessutom bör de lokala och regionala myndigheterna involveras i de åtgärder som kommissionen har för avsikt att vidta för att förbättra informationstjänsterna för medborgarna genom att utveckla ett nytt system för elektroniskt uppgiftsutbyte som syftar till att minska förseningar och problem i samband med informationsutbytet inom socialförsäkringssystemet.

Samhällsmedborgarskap

44. Kommittén hoppas att de lokala och regionala myndigheterna involveras i nya åtgärder för att underlätta den fria rörligheten inom EU för EU-medborgare och deras anhöriga från tredje länder. Dessa åtgärder omfattar icke-diskriminering samt främjande av god praxis och kunskap om EU-lagstiftningen genom ökad information till EU-medborgarna om deras rätt till fri rörlighet.

45. Kommittén konstaterar att skillnaderna i införlivandet av direktiv 2004/38/EG skulle kunna försvåra för medborgarna att effektivt utnyttja sina grundläggande rättigheter.

Politiskt medborgarskap

46. Regionkommittén anser att rätten till fri rörlighet och politiskt deltagande är grundläggande aspekter av unionsmedborgarskapet.

47. ReK stöder insatserna för att ge medborgare från tredje land som bor lagligt i EU möjlighet att delta i samhällslivet i sin kommun med utgångspunkt i vistelsens längd. Att medborgare från tredje land har rätt till politiskt deltagande slås också fast i den Europeiska konventionen om utländska medborgares deltagande i samhällslivet på lokal nivå.

48. Vi uppmanar kommissionen att vidta särskilda åtgärder för att främja möjligheterna att i praktiken utöva EU-medborgares rätt att delta i kommunalval i den stat där de har sin hemvist, samt i valen till Europaparlamentet.

49. ReK understryker behovet av att i medlemsstaterna säkerställa att unionsmedborgare har full tillgång till sådan information som krävs för att kunna delta aktivt i det politiska livet.

Administrativt medborgarskap

50. Regionkommittén understryker behovet av att förenkla administrationen på lokal och regional nivå så att medborgarnas rättigheter kan utnyttjas i praktiken, i synnerhet den fria rörligheten, samtidigt som man undanröjer avskräckande metoder eller andra befintliga former av diskriminering som innebär ojämlig behandling av olika EU-medborgare, i synnerhet avseende beviljande av vistelserätt. Efter en kartläggning av de problem som finns på lokal och regional nivå bör man ta fram lämpliga lösningar.

51. ReK understryker behovet av att förbättra utbytet av elektroniska uppgifter mellan de offentliga förvaltningarna i EU-länderna samt kommunikationen mellan förvaltningarna och medborgarna för att underlätta utövandet av den fria rörligheten och medborgarnas fria rörlighet.

52. Kommittén betonar det nödvändiga i att förenkla förvaltningen, i synnerhet i gränsöverskridande frågor, det område där medborgarna har de största problemen med att utöva sina rättigheter.

53. ReK pekar på det lämpliga i att stödja olika former av territoriellt samarbete för att genomföra projekt och åtgärder som syftar till att medborgarskapet ska fungera i praktiken och som kan bidra till att minska administrativa och byråkratiska hinder och bördor, bl.a. genom spridning av olika goda metoder som rör gränsöverskridande tjänster, t.ex. i fråga om hälsovård och flerspråkighet.

54. För att kunna säkerställa ett fritt utövande av unionsmedborgarskapets rättigheter och skyldigheter anser vi att det är nödvändigt att snabbast möjligt intensifiera och förbättra det

administrativa samarbetet och informationsutbytet mellan behöriga myndigheter om goda metoder.

Medborgarskapskultur

55. Vi upprepar att alla styresnivåer bär ansvar för att bygga en "rättighetskultur" genom att verka för att öka medborgarnas medvetenhet om sina rättigheter och skyldigheter.

56. Vi betonar därför att det krävs en gemensam insats för att främja medborgarnas rättigheter och skyldigheter, en insats som bör ingå som en del i kommissionens informations- och kommunikationspolitik.

57. Kommittén åtar sig att stödja de lokala och regionala myndigheterna under 2011 inom ramen för det europeiska året för frivilligarbete så att de kan ge ett viktigt och värdefullt bidrag genom att ge stort utrymme åt initiativ som grundas på ett aktivt medborgarskap.

58. Regionkommittén stöder Europeiska kommissionens avsikt att utse år 2013 till det europeiska medborgarskapets år. Bland de aktiviteter som kommittén kan anordna för att bidra till initiativets framgång är att inkludera detta tema i Open Days.

59. Kommittén anser att de lokala och regionala myndigheterna utgör de styresnivåer där initiativ bör tas för utbildning i EU-medborgarskap för såväl skolungdomar och vuxna medborgare, i synnerhet för personer som har för avsikt att bli medborgare i en medlemsstat.

60. Vi anser att det är nödvändigt att främja åtgärder för att öka medvetenheten och kunskapen om invandrare som avser att erhålla medborgarskap i en medlemsstat och på så vis även bli EU-medborgare.

61. ReK anser att initiativ bör tas för utbildning i EU-medborgarskap för personal vid offentliga förvaltningar på europeisk, nationell, lokal och regional nivå.

62. Kommittén uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att stödja initiativ för att inkludera EU-medborgarskapet i utbildningsprogram och åtgärder för utbildning i EU-medborgarskap för vuxna, bl.a. genom medier och IKT.

63. ReK understryker vikten av att inrätta "kulturhuvudstäder" för att främja den europeiska identiteten och unionsmedborgarskapet.

64. Regionkommittén uppmanar kommissionen att sprida och stödja åtgärder och projekt för ökad kunskap om och arbete för EU-medborgarskapet med inriktning på medborgare i de länder som blivit unionsmedlemmar under de senaste åren och i de länder som vill bli EU-medlemmar, i synnerhet genom samarbete med de lokala och regionala myndigheterna i dessa länder.

65. Regionkommittén uppmanar kommissionen att vidta åtgärder för att undanröja alla befintliga hinder – administrativa och rättsliga hinder samt hinder kopplade till problem vad avser information, motivation och språk – för rörlighet i fråga om utbildning, och att fastställa strategier för att övervinna dessa hinder och främja gränsöverskridande rörlighet hos unga. I detta arbete bör offentliga institutioner, det civila samhället, näringslivet och andra berörda aktörer delta.

66. Mot bakgrund av det intresse som Europeiska kommissionen uttryckt kommer ReK att utvärdera inrättandet av en

flexibel och informell plattform för att främja samarbetet mellan kommissionen, Regionkommittén och de nationella sammanlutningarna av lokala och regionala myndigheter i syfte att underlätta och stödja debatten om EU-medborgarskapet, fastställa berörda instanser och kartlägga de svårigheter som de lokala myndigheterna stöter på i utövandet av de rättigheter som följer med EU-medborgarskapet samt uppmuntra utbyte av erfarenheter och god praxis. Därigenom kan man bidra till att främja ett aktivt utnyttjande av EU-medborgarskapet. Regionkommittén uppmanar kommissionen att överväga möjligheten att på lämpligt sätt stödja denna verksamhet i samband med genomförbarhetsstudien.

Bryssel den 31 mars 2011

*Regionkommitténs
ordförande*
Mercedes BRESSO
